

УДК 371.124:[373.31:371.322.9]

Бєкірова Л. Е.

СПЕЦКУРС «ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

У статті автор розкриває проблему формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання на основі спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій».

Ключові слова: *готовність до застосування інтерактивних технологій навчання, інтерактивні технології, організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання.*

В статтє автор раскрывает проблему формирования готовности будущих учителей начальных классов к применению интерактивных технологий обучения на основе спецкурса «Подготовка будущих учителей начальных классов к внедрению интерактивных технологий».

Ключевые слова: *готовность к применению интерактивных технологий обучения, интерактивные технологии, организационно-педагогические условия формирования готовности будущих учителей начальных классов к применению интерактивных технологий обучения.*

The author reveals the problem of forming a willingness to primary school teachers to use interactive technology-based learning elective course «Preparation of primary school teachers to the introduction of interactive technologies».

Key words: *formation of preparedness and readiness to use online learning technologies, interactive learning technology, organizational and pedagogical conditions.*

Актуальність проблеми. Світові тенденції розвитку суспільства вимагають відповідного інтелектуального забезпечення, яке стає все більш вагомим чинником прогресу. Це, в свою чергу, ставить завдання модернізації освіти, практична реалізація якої неможлива без підвищення ефективності діяльності вищих навчальних закладів, у тому числі й педагогічних, тому що вчитель є носієм духовного, інтелектуального, культурного потенціалів, детермінує розвиток людини та суспільства.

Професіонал у галузі освіти має глибоко усвідомлювати місце та роль позитивної взаємодії тих, хто є учасниками освітнього процесу як засобу самореалізації, самовдосконалення, саморозвитку, самоствердження. Необхідно підготувати вчителя з творчим науково-педагогічним мисленням, з певною системою знань, умінь і навичок та особистісних і професійних якостей, що актуалізує проблеми застосування інноваційних технологій навчання, у тому числі й інтерактивних, які покликані забезпечити підготовку

людини до стрімко мінливого життя у світі з багатоманітними зв'язками. В умовах швидкого зростання обсягів наукової інформації ці технології вчать взаємодіяти в інформаційних потоках, системно, цілісно сприймати світ, приймати нестандартні рішення.

Навчання має бути спрямоване не тільки і не стільки на засвоєння готових науково-практичних знань, а на можливість продукування нових, на розвиток креативності, гнучкості мислення, на моделювання нових способів діяльності, на розвиток вміння навчатися самостійно тощо. Діяльність сучасного вчителя початкових класів пов'язана з фаховою поліфункціональністю, багатопредметністю. Він здійснює навчальну, виховну, розвивальну, дослідницьку, соціально-психологічну та інші функції, виконання яких потребує від них оволодіння інтерактивними технологіями навчання.

На сучасному етапі має місце певна невідповідність між вимогами щодо готовності майбутніх фахівців – учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання та недостатньою увагою вищих навчальних закладів до забезпечення такої підготовки.

Аналіз літератури. У сучасній педагогічній теорії та практиці над проблемами формування готовності вчителя в цілому до педагогічної професійної діяльності працювало багато вчених: Б. Г. Ананьєв, Є. С. Барбіна, М. В. Гриньова, Н. В. Гузій, К. М. Дурай-Новакова, М. І. Д'яченко, Л. О. Кандибовіч, Л. В. Кондрашова, А. М. Крамаренко, Н. В. Кузьміна, О. М. Леонтьєв, А. Ф. Ліненко, В. М. М'ясищев, В. Ф. Паламарчук, В. А. Семиченко, В. О. Сластьонін, Л. Ф. Спірін, Д. Н. Узнадзе, Л. Л. Хоружа та ін. Однак єдиного визначення поняття «готовність до педагогічної діяльності» немає.

Д. Н. Узнадзе визначав готовність як психологічну установку, Б. Г. Ананьєв, М. І. Д'яченко, Л. О. Кандибовіч, В. О. Моляко – як багаторівневу структуру рис, станів особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження визначив два ключових підходи у визначенні змісту поняття «готовність до діяльності»: функціональний та особистісний. Прихильниками функціонального підходу є Г. Гагаєва, М. Д. Левітів, Л. С. Нерсесян, В. М. Пушкін, Е. С. Кузьмін, В. О. Ядов, Д. Н. Узнадзе, О. Ц. Пуні, В. М. М'ясищев та ін., які характеризували готовність як певний психічний стан.

У світлі особистісного підходу «готовність до діяльності» розглядали М. І. Д'яченко, Л. О. Кандибовіч, Р. І. Пенькова, Л. І. Разборова, В. А. Крутецький, В. І. Ширинський, В. О. Сластьонін, А. Ф. Ліненко та ін. Дана група вчених під готовністю визначали особистісне утворення, що забез-

печує ефективність, високу результативність професійної діяльності.

Мета статті – ознайомити викладачів вузів, викладачів інститутів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, вчителів початкових класів зі спецкурсом «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій».

Викладення основного матеріалу. Ми вважаємо, що готовність до застосування інтерактивних технологій навчання відповідає особистісно-діяльнісному підходу, оскільки, по-перше, студентам необхідно мати цілісне уявлення про педагогічну діяльність, її функції, зміст, форми, методи тощо. Опанувати ці технології та використати їх у професійній роботі вчитель початкових класів має змогу лише під час практичної діяльності, за умови, що він з'ясував для себе сенс інтерактивних технологій навчання, особливості організації таких уроків, специфіки вибудовування відносин між учасниками освітнього процесу на цих заняттях. По-друге, студент має прагнути пізнати особистість кожної дитини, забезпечити гармонійний розвиток всіх дітей у класі.

Отже, будемо розглядати готовність майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання з позиції системного підходу, тобто і як певний психічний стан особистості, що постійно трансформується, розвивається у процесі формування певного виду готовності, і як особистісне утворення, що забезпечує ефективність, високу результативність професійної діяльності.

У моделі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання ми виділили, одним із організаційно-педагогічних умов, введення спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій».

Мета спецкурсу – підвищити теоретичний рівень методичної, технологічної підготовки вчителів початкових класів із застосування інтерактивних технологій навчання, стимулювати становлення нової культури педагогічного мислення; сприяти інтеграції професійно-педагогічних, методичних, психологічних знань, умінь і навичок студентів з проблеми інтерактивних технологій навчання та їх застосування в початковій школі. Сформувати цілі, мотиви, потреби у застосуванні інтерактивних технологій навчання; синтезувати, узагальнити, систематизувати знання студентів з інтерактивних технологій навчання та їх застосування в початковій школі, сформувати вміння проектувати, організовувати, проводити уроки із застосуванням інтерактивних технологій.

Основні завдання спецкурсу:

- спрямувати цілі та мотиви майбутньої професійної діяльності студентів на застосування інтерактивних технологій навчання, розвиток особистості дитини; висвітлити у змісті спецкурсу питання, що сприяють опануванню теоретичних і практичних знань з інтерактивних технологій навчання;
- ознайомити студентів на практиці з різними видами інтерактивних технологій навчання та методикою організації роботи з їх застосування в сучасній початковій школі;
- сформувати у майбутніх учителів початкових класів стійке прагнення до розвитку, самовдосконалення, самопізнання, з метою вироблення індивідуального стилю в роботі із застосування інтерактивних технологій навчання, проведення інтерактивних уроків тощо.

Нами була складена програма спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій» (Додаток П) та робоча навчальна програма з модульною структурою.

Курс уміщує чотири модулі.

Модуль I – відповідає завданням формування ціле-мотиваційного компонента готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання і складається з трьох основних частин:

1 частина. Педагогічна технологія. Класифікація педагогічних технологій.

Висвітлюються такі питання: сутність термінів «технологія», «технології навчання», «педагогічна технологія», «освітня технологія». Аналіз стану проблеми виникнення і розвитку технологій навчання у світовому навчанні. Структура педагогічної технології. Якості, ознаки педагогічних технологій. Класифікації педагогічних технологій (Т. І. Шамова, Т. М. Давиденко, Г. К. Селевко) [3].

2 частина. Інтерактивні технології навчання, їх ознаки. Класифікація інтерактивних технологій навчання.

Вивчаються питання: сутність поняття «інтерактивні технології навчання». Історико-критичний огляд становлення та розвитку інтерактивних технологій навчання у світовій освіті. Ознаки інтерактивних технологій навчання. Класифікація інтерактивних технологій навчання (Г. К. Селевко) [3]. Класифікація інтерактивних технологій навчання у відповідності з формами (моделями) навчання (О. І. Пометун та Л. В. Пироженко) [1; 2].

3 частина. Роль інтерактивних технологій навчання. Ознаки освітнього процесу, що ґрунтується на застосуванні інтерактивних технологій навчання.

Висвітлюються якісно нові ознаки освітнього процесу в умовах освітнього середовища, що означає можливість широкого застосування інтерактивних технологій навчання. Інтерактивні технології навчання як один із пошукових засобів механізму переходу від репродуктивного до розвиваючого навчання. Порівняльна характеристика освітніх процесів, притаманних традиційному навчанню і навчанню із застосуванням інтерактивних технологій. Співставлення цілей освітніх процесів, обсягу та якості засвоєння навчальної інформації; особливостей організації навчальних процесів, емоційного фону під час проведення занять, особливостей використаних технологій, форм навчання тощо.

Модуль II – відповідає завданням формування змістово-операційного компонента готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання, що складається з п'яти основних частин:

1 частина. Навчальні інтерактивні технології навчання.

Висвітлюються питання: сутність та характеристика інтерактивних технологій навчання. Ознаки інтерактивних технологій навчання («Робота в парах», «Ротаційні трійки», «Два – чотири – всі разом», «Карусель», «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Навчаючись – учусь», «Метод ПРЕС», «Сінквейн»). Особливості організації роботи під час застосування інтерактивних технологій навчання. Способи організації малих груп під час застосування інтерактивних технологій навчання в навчальному процесі початкової школи.

2 частина. Дискусійні інтерактивні технології навчання. Дискусія – основа інтерактивного навчання.

Висвітлюється сутність дискусійних інтерактивних технологій навчання. Значення дискусій. Ознаки дискусійних інтерактивних технологій навчання. Види дискусійних інтерактивних технологій («Робота в малих групах», «Діалог», «Синтез думок», «Спільний проект», «Пошук інформації», «Коло ідей», «Акваріум», «Обговорення проблеми у загальному колі», «Мозковий штурм», «Мозаїка», «Аналіз ситуації», «Вирішення проблем», «Дерево рішень», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Шкала думок», «Континуум», «Дискусія», дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, «Оціночна дискусія», «Дебати», «Позиція», «Карусель ідей», «Снігова куля», «Світлофор», «Квадро», «Письмова дискусія»). Загальні організаційно-педагогічні умови проведення дискусій. Функції вчителя початкових класів під час проведення дискусії. Особливості організації роботи із застосуванням дискусійних інтерактивних технологій навчання. Прийоми

введення в дискусію. Прийоми, що підсилюють активність школярів під час дискусії, її ефективність. Типи дискусійних запитань під час застосування дискусійних інтерактивних технологій.

3 частина. Ігрові інтерактивні технології навчання.

Висвітлюється сутність і характеристика ігрових інтерактивних технологій навчання. Значення ігрових інтерактивних технологій навчання. Ознаки ігрових інтерактивних технологій навчання. Види ігрових інтерактивних технологій навчання («Судове слухання», «Громадське слухання», розігрування ситуацій за ролями: «Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація» тощо). Симуляційні, імітаційні, рольові ігри. Особливості організації роботи під час застосування ігрових інтерактивних технологій навчання. Загальні організаційно-педагогічні умови застосування ігрових інтерактивних технологій навчання.

4 частина. Інтерактивний урок, його особливості.

Висвітлюється сутність, характеристика інтерактивного уроку в початковій школі. Планування інтерактивного уроку. Структура інтерактивного уроку. Підготовка вчителя та учнів до інтерактивного уроку. Методика проведення інтерактивного уроку. Особливості організації інтерактивного уроку. Рефлексія. Критерії вибору певної інтерактивної технології навчання у відповідності до вікового складу учнів, цілей уроку, очікуваних результатів, завдань навчання, готовності учнів до роботи на уроці із застосуванням інтерактивних технологій навчання, досвіду роботи вчителя із застосування інтерактивних технологій навчання в навчальному процесі початкової школи.

5 частина. Контроль та оцінювання на інтерактивному уроці.

Висвітлюються наступні питання: сутність контролю на інтерактивному уроці в початковій школі. Оцінювання, його завдання, цілі. Функції оцінювання. Критерії оцінювання. Способи оцінювання. Методи, форми, види оцінювання. Приклади оцінювання результатів на інтерактивному уроці в початковій школі.

Модуль III – відповідає завданням рефлексивного компоненту готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання, що складається з однієї основної частини:

1 частина. Рефлексія, її функції і види. Методика організації рефлексії на інтерактивному уроці. Прийоми та форми рефлексії в роботі з молодшими школярами на інтерактивному уроці.

Висвітлюються такі питання: сутність поняття «рефлексія». Опції рефлексії: пізнавальна,

розвиваюча, соціальна, регулятивна, самопізнавальна, самоорганізуюча, консолідуюча, інтегруюча. Види рефлексії: інтелектуальна, особистісна, комунікативна, кооперативна, сенситивна. Методика організації рефлексії на інтерактивному уроці. Прийоми інтелектуальної, особистісної, комунікативної, кооперативної, сенситивної рефлексії, що використовуються вчителями початкових класів у роботі з молодшими школярами на інтерактивних уроках. Форми рефлексії в роботі з молодшими школярами на інтерактивному уроці: запитання вчителя, застосування інтерактивної технології «Незакінчені речення», образна рефлексія, графічна рефлексія, музична рефлексія, образотворча рефлексія та ін.

Модуль IV – відповідає завданням інтеграційного компоненту готовності майбутнього вчителя до застосування інтерактивних технологій навчання, що представлений у двох основних частинах:

1 частина. Інтерактивні технології в роботі з батьками учнів.

Висвітлюються такі питання: функціональні обов'язки вчителів початкових класів у роботі з батьками молодших школярів. Форми роботи вчителя початкових класів з батьками учнів. Проблеми, що висвітлюються вчителями та батьками під час спільної діяльності. Можливості застосування інтерактивних технологій навчання в роботі з батьками учнів.

2 частина. Технічні засоби навчання та їх застосування на інтерактивних уроках у початковій школі.

Висвітлюються такі питання: технічні засоби навчання. Види технічних засобів навчання. Особливості використання технічних засобів навчання на уроках із застосуванням інтерактивних технологій навчання.

Завершується вивчення спецкурсу проведенням навчальної конференції, представленням і захистом робіт з практичної реалізації інтерактивного уроку або його фрагмента. (Вибір класу, предмета, теми – довільний).

Результати аналізу творчих робіт студентів засвідчили, що введення спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій» дало змогу:

- спрямувати студентів спеціальності «Початкове навчання» на застосування в навчальному процесі початкової школи різних видів інтерактивних технологій навчання з метою розвитку особистості дитини і власної професійно-педагогічної, методичної вмотивованості студентів на формування цілемотиваційного компонента готовності до застосування інтерактивних технологій навчання;

- сформувати спрямованість студентів на постійний професійний розвиток, збагачення власних знань, умінь і навичок з інтерактивних технологій навчання та їх застосування в початковій школі;
- опанувати нові знання, вміння та навички із застосування інтерактивних технологій навчання в навчальному процесі початкової школи;
- створювати атмосферу доброзичливості, співтворчості, співпраці, взаємної підтримки; уміння досвідчене організувати взаємодію учнів, вибудувати діалог, полілог, стимулювати пізнавальну активність дітей.

Таким чином, упровадження розробленого спецкурсу з навчально-методичним комплексом: програмою спецкурсу, зошита для самостійних

робіт зі спецкурсу, рефлексивного щоденника зумовлять, на нашу думку, певні позитивні зрушення у формуванні готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання, та можливо стануть у пригоді для викладачів вузів, викладачів інститутів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, вчителів початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
2. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 250 с.